

УДК: 330.341.1(477)

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ КЛАСТЕРУ

кандидат економічних наук, Підпригора І. В.

Український державний університет залізничного транспорту, Україна,
Харків

Доведено, що успішність економічного розвитку держави на сучасному етапі господарювання безпосередньо пов'язана із ефективною інноваційною діяльністю кластерних систем. Досліджено сутність поняття кластер та окреслено переваги та вигоди існування кластерів й реалізації кластерної інноваційної моделі розвитку економіки. Окреслені принципи інноваційної діяльності в межах кластеру. З метою забезпечення тісного співробітництва підприємств у межах кластеру у сфері інновацій, а також найбільшої ефективності такого співробітництва запропоновано створення механізму трансферу інновацій в межах кластера та виділено головні особливості, що слід врахувати при його побудові.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, кластер, трансфер, принципи.

кандидат экономических наук, Подпрыгора И. В. Учет и аудит / Украинский государственный университет железнодорожного транспорта, Украина, Харьков

Доказано, что успешность экономического развития государства на современном этапе хозяйствования непосредственно связана с эффективной инновационной деятельностью кластерных систем. Исследована сущность понятия кластер и очерчены преимущества и выгоды существования кластеров и реализации кластерной инновационной модели развития экономики. Доказано, что успешность экономического развития государства на современном этапе хозяйствования непосредственно связана с эффективной инновационной деятельностью кластерных систем. Исследована сущность понятия кластер и очерчены преимущества и выгоды существования кластеров и реализации кластерной инновационной модели развития экономики. Очерчены принципы инновационной деятельности в рамках кластера. С целью обеспечения тесного сотрудничества предприятий в рамках кластера в сфере инноваций, а также наибольшей эффективности такого сотрудничества предложено создание механизма трансфера инноваций внутри кластера и выделены главные особенности, которые следует учесть при его построении.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, кластер, трансфер, принципы.

Podoprighora I. V. Accounting and auditing / Ukrainian state University of railway transport, Ukraine, Kharkov

It is proved that the success of economic development of the state at the present stage of management is directly related to effective innovation cluster systems. The essence of the concept cluster and outlined the advantages and benefits of the existence of clusters and the implementation of the cluster innovation model of economic development. It is proved that the success of economic development of the state at the present stage of management is directly related to effective innovation cluster systems.

The essence of the concept cluster and outlined the advantages and benefits of the existence of clusters and the implementation of the cluster innovation model of economic development. It outlines principles of innovative activity within a cluster. To ensure close cooperation of enterprises within a cluster in the field of innovation, as well as the most effectiveness of such cooperation, proposed the establishment of a mechanism of transfer of innovation within the cluster and highlighted key features that should be considered when building it.

Keywords: innovations, innovative activity, cluster, transfer, principles.

Вступ.

В даний час успішність економічного розвитку безпосередньо пов'язана з відновленням промислового підйому, уповільнення якого спостерігається протягом останніх років.

Відповідно, перед економічною наукою постає завдання пізнання, опису та розробки механізму промислової політики, основними цілями якої повинні бути питання забезпечення темпів стійкого зростання і підвищення конкурентоспроможності на всіх рівнях. Цим цілям відповідає створення і розвиток кластерних схем, які, будучи, по суті, міжгалузевими комплексами, грають роль «точок зростання» регіональної і національної економіки.

При цьому ключовими факторами досягнення та утримання переваг над конкурентами повинні стати не лише інновації, знання та освіта, на особливу увагу мають претендувати та висуватися інноваційні взаємозв'язки між підприємствами, оскільки вони сприятимуть забезпеченню конкурентоспроможності кластерів.

На сьогодні тема дослідження теоретичних основ інноваційної діяльності досить популярна, їй присвячена ціла низка праць за авторством: І. Т. Балабанової, В. Л. Диканя, В. О. Зубенко, П. Н. Завліної, А. К. Казанцевої [1-3], та ін.

Дослідженню кластерних систем присвячені роботи науковців: Я. Н. Драньова, А. А. Міхєєва, Н. Семенової, М. Портера, К. З. Адамова, Л. С. Маркова, Є. І. Лазаревої [4-12] та ін.

Аналіз теоретичних напрацювань з даної проблематики свідчить про високу зацікавленість вчених, особливу увагу приділено питанням: сучасний стан інноваційної діяльності в Україні, проблеми та перспективи розвитку кластерних систем, формування ефективних кластерних систем в країні. Разом з тим явно необхідні дослідження особливостей інноваційної діяльності в межах кластеру та наукове обґрунтування нових пропозицій в

межах окресленого питання, що дозволять добитися високих економічних результатів.

Формулювання мети статті та завдань - визначення особливостей інноваційної діяльності в межах кластеру.

Виклад основного матеріалу статті. Поняття «кластер» по відношенню до галузей і компаній було введено в науковий обіг американським економістом М. Портером у 1990 р. в рамках його концепції ромба національних конкурентних переваг, яка є найбільш відомою серед усіх досліджень національної і регіональної конкурентоспроможності. На його думку, під кластером слід розуміти групу географічно сусідніх взаємопов'язаних компаній, організацій, що діють у певній сфері, характеризуються спільністю діяльності і взаємодоповнюючих один одного [8].

Існує багато інших визначень кластерів (табл. 1).

Таблиця 1

Дефініції поняття «кластер»

Автор	Поняття
1	2
Л. Янг [9]	Кластер – групи невеликих приватних компаній, розташованих поруч поблизу великих університетів
В. Прайс [9]	Кластер – спосіб використання переваги галузевого розташування організацій та ефективного регіонального управління, що передбачає тісну взаємодію між державою та бізнесом
Д. Якобс [10]	Кластер – географічне і просторове об'єднання для вдосконалення економічної діяльності, передбачає горизонтальні і вертикальні взаємозв'язки, використання загальної технології, наявність «ядра», стала співпраця
С. Розенфельд [11]	Кластер – обмежена сукупність подібних, пов'язаних або додаткових фірм, є активними каналами для ділових угод, інфраструктурою, трудовим ринком та послугами, яка може отримати вигоду від загальних можливостей, так і ризику
К. Кетелс [9]	Кластер – об'єднання, структуру якого складають підприємства взаємопов'язаних галузей промисловості, державні органи влади, освітні установи, фінансові й громадські організації

М. Афанасьєв, Л. Мясникова [12]	Кластер – мережа незалежних виробництв, сервісних фірм, сполучних ринкових інститутів і споживачів
М. Войнаренко [9]	Кластер – об'єднання, що характеризується сильними взаємозв'язками між його учасниками, внутрішньою кооперацією і конкуренцією, орієнтацією на ринковий попит.
А. Мигранян [9]	Кластер – зосередження найбільш ефективних видів економічної діяльності, що здійснюють успішно конкурентні фірми, забезпечуючи конкурентні позиції на галузевому, національному і світовому ринках

Детально дослідивши особливості визначень поняття вважаємо, що під кластерами слід вважати організаційну форму консолідації зусиль зацікавлених сторін, націлених на досягнення конкурентних переваг в умовах глобалізації. Крім того, кластери дають можливість для бізнесу та регіону розвиватися не за інерцією, а дозволяють забезпечити себе ключовими факторами успіху в майбутньому завдяки формуванню могутнього інноваційного потенціалу та створенню довгострокової інноваційної стратегії розвитку.

Кластеризація має значний інноваційний потенціал та чималі перспективи реалізації і розвитку. Такими перевагами та вигодами існування кластерів й реалізації кластерної інноваційної моделі розвитку економіки вважаються:

- нові виробники, особливо із інших галузей, прискорюють свій розвиток, сприяючи науково-дослідним роботам та забезпечуючи необхідними коштами для впровадження нових інноваційних рішень;
- відбувається вільний доступ до інформації та швидке розповсюдження інновацій каналами постачальників або споживачів, які контактують з конкурентами;
- взаємозв'язки всередині кластеру сприяють появі нових інноваційних шляхів та можливостей щодо конкуренції, а також створюють абсолютно нові інноваційні можливості;
- людські ресурси, інноваційні ідеї, інформація та знання формують нові та несподівані комбінації та ін.

При організації інноваційної діяльності в кластері необхідно дотримуватись певних принципів. Принципи інноваційної діяльності повинні враховувати вплив зовнішнього середовища, глобалізацію економіки та науково-технічної діяльності, основні досягнення науково-технічного процесу, національні та регіональні пріоритети, а також безумовно основні пріоритети та цілі розвитку як самого підприємства, так й всього кластеру.

Основними з цих принципів є:

- принцип генерування передбачає генерування інноваційної політики за ієрархічними рівнями управління за видами економічної діяльності, у межах інноваційного процесу з урахуванням інтересів всіх його учасників та з урахуванням національної, регіональної інноваційної політики та пріоритетів інноваційного розвитку як підприємства, так і кластеру;

- принцип врахування інноваційного потенціалу покликаний забезпечити ефективну взаємодію учасників інноваційної діяльності на всіх етапах реалізації інноваційної політики як підприємства, так і кластеру;

- принцип стратегічної спрямованості на практиці повинний забезпечити досягнення загальних цілей як підприємства, так і кластеру в межах обраної глобальної стратегії;

- принцип визначення перспективи покликаний забезпечити визначення пріоритетів інноваційного розвитку та врахування специфічних особливостей інноваційної діяльності кластеру, визначення основних етапів інноваційного процесу в залежності від типу інновацій;

- принцип формування інноваційної політики спрямований на створення та використання ефективного організаційно-економічного механізму реалізації інноваційної політики в межах кластеру;

- принцип врахування змін передбачає необхідність використання під час розробки та реалізації інноваційної політики проблемно-орієнтованого підходу з метою забезпечення адаптивності і відповідного вдосконалення системи інноваційного менеджменту в межах кластеру.

Особливо слід відмітити необхідність використання можливостей інноваційної діяльності, що виникають в результаті інтеграційної взаємодії підприємств в межах кластеру. Саме тому слід окремо виділити принцип інтегрального партнерства, який передбачає співучасть на засадах партнерства з підприємствами учасниками кластеру в розробці програм інноваційної діяльності.

Враховуючи виділені принципи інноваційної діяльності з метою забезпечення тісного співробітництва підприємств у межах кластеру у сфері інновацій, а також найбільшої ефективності такого співробітництва вважаємо за доцільне створення механізму трансферу інновацій в межах кластера. Адже в основі будь-якого інноваційного процесу лежить процес трансферу технологій, що обумовлює перетворення отриманих знань і технологій у конкретні нові продукти і послуги і сприяє економічному зростанню.

З метою формування дієвого механізму трансферу інновацій в межах кластеру виділимо головні особливості, що слід врахувати при цьому:

1. Відмінність соціально-економічних умов для розвитку інноваційної сфери в кожному підприємстві, що входять у кластер. При розробці кластерних механізмів трансферу інновацій необхідно враховувати диспропорційність рівнів інноваційних потенціалів суб'єктів

господарювання, що входять до складу кластера, та їх структури, а також їх інноваційну активність і фінансове забезпечення бюджетів підприємств.

2. Локальні стратегічні альянси вчених і підприємств здатні до більш швидкої адаптації до мінливих умов зовнішнього середовища і підвищення конкурентних позицій.

3. Найважливішим пріоритетом кластерної інноваційної політики є підвищення інноваційності суб'єктів промисловості, які в майбутньому стануть базисом для розвитку інших підприємств, що входять у кластер.

4. Умовою підвищення конкурентоспроможності та стійкості кластера є спеціалізація його технологічної політики. Це веде до диференціації умов трансферу в різних кластерах.

Висновки.

Кластери формують основу ефективного економічного розвитку та сприяють ефективному розвитку країни в цілому.

Враховуючи роль кластера в процесі забезпечення сталого економічного розвитку держави, можна стверджувати, що ефективно організована інноваційна діяльність в межах кластера лежить в основі управління інноваційним розвитком всієї вітчизняної економіки.

Створення дієвого механізму трансферу інновацій в межах кластера можливо лише з урахуванням врахування виділених принципів та особливостей інноваційної діяльності в межах кластера.

Література:

1. Балабанов И. Т. *Инновационный менеджмент* / И. Т. Балабанов. - СПб.: Питер, 2001. - 437 с.
2. Дикань В. Л. *Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту: монографія* / В. Л. Дикань, В. О. Зубенко. – УкрДАЗТ – 2008. – 400 с.
3. Завлина П. Н. *Инновационный менеджмент: учебн. пособие* / П. Н. Завлина, А. К. Казанцева - СПб.: Наука, 2002. – 270 с.
4. Дранев Я. Н. *Кластерный подход к экономическому развитию территорий* / Я. Н. Дранев // *Практика экономического развития территорий: опыт ЕС и России.* – М.: Сканрус, 2001. – 144 с.
5. Ляховский Д. *Кластерный подход [Электронный ресурс]* / Д. Ляховский. - Режим доступа: www.metalinfo.ru
6. Михеев А. А. *Развитие кластеров в региональных экономических системах: преимущества, проблемы, пути поддержки* / А. А. Михеев // *Проблемы современной экономики.* — 2008. — № 3. — С. 355–358.
7. Семенова Н. *Кластеризация — новое явление в мировой экономике и политике [Электронный ресурс]* / Н. Семенова // Режим доступа: www.nikst.ru
8. Porter M. *Location, Competition and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy* / M. Porter // *Economic Development Quarterly* 14. - № 1. - 2000. - P. 15-34.

9. Адамова К. З. Кластеры: понятие, условия возникновения и функционирования / К. З. Адамова // Вестник Саратовского государственного технического университета. - № 34 - 2008. - С.129-134.
10. Марков Л. С. Экономические кластеры: понятия и характерные черты / Л. С. Марков // Актуальные проблемы социально-экономического развития: взгляд молодых ученых. - 2004. - С. 139-147.
11. Лазарева Е. И. Кластерная политика эффективной интеграции региона в процесс качественного экономического роста / Е. И. Лазарева // Экономический вестник Ростовского государственного университета, № 3 - 2006. - С. 283.
12. Мингалева Ж. Кластеры и формирование структуры региона / Ж. Мингалева, С. Ткачева // Мировая экономика и международные отношения. - №5 - 2009. - С.100-102.

References:

1. Balabanov I. T. *Innovation management* / I. T. Balabanov. - SPb.: Piter, 2001. - 437 p.
2. Dikan V. L. *Zabezpechennya effektivnost innovacio diyalnosti pgprint salbnikova transport : monograph* / V. L. Dikan, V. O. Zubenko. – 2008. – 400 p.
3. Zavlina P.N. *Innovation management: training. manual* / P. N. Zavlina, A. K. Kazantsev - SPb.: Science, 2002. – 270 p.
4. Tanev J. N. *Cluster approach to economic development* / J. N. Tanev // *Practice of economic development: the experience of the EU and Russia*. – M.: Scarus, 2001. – 144 p.
5. Lyakhovsky D. *Cluster approach [Electronic resource]* / D. Lyakhovsky. - Access mode: www.metalinfo.ru
6. Mikheev A. A. *Development of clusters in regional economic systems: advantages, problems, ways pdderzhi* / A. A. Mikheev // *Problems of modern economy*. — 2008. — No. 3. — P. 355-358.
7. Semenova N. *Clustering is a new phenomenon in the world economy and politics [Electronic resource]* / N. Semenova // access mode: www.nikst.ru
8. Porter M. *Location, Competition and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy* / M. Porter // *Economic Development Quarterly* 14. - № 1. - 2000. - P. 15-34.
9. Adam K. Z. *Clusters: concept, conditions for the emergence and functioning* / Adam K. Z. // *Bulletin of Saratov state technical University*. - No. 34 - 2008. - P. 129-134.
10. Markov L. S. *Economic clusters: concepts and characteristics* / L. S. Markov // *Actual problems of socio-economic development: a view of young scientists*. - 2004. - P. 139-147.
11. Lazareva E. I. *Cluster policy effective integration of the region into the process of economic growth* / I. E. Lazareva // *Economic Bulletin of the Rostov state University*, No. 3 - 2006. -PS. 283.

12. Mingaleva Zh Clusters and the formation of the structure of the region / Zh. Mingaleva, S. Tkachev // World economy and international relations. - No. 5 - 2009. - P. 100-102.